

**Arkæologiske frigivningsundersøgelser ved
Løsletten, Nedre Øygarden, Lærdal kommune,
Vestland fylke i 2000. Askeladden id nr. 100966**

**Dyrkningsspor og aktivitet fra ældre bronzealder
og romersk jernalder**

Arkeologisk rapport: Søren Diinhoff

UNIVERSITETSMUSEET I BERGEN
AVDELING FOR KULTURHISTORIE,
FORNMINNESEKSJONEN

**Arkæologiske frigivningsundersøgelser ved
Løsletten, Nedre Øygarden, Lærdal kommune,
Vestland fylke i 2000.**

Askeladden id nr. 100966

Fylke	Vestland
Kommune	Lærdal
Gårdsnavn	Fremre Øygarden
G.nr./b.nr.	Fremre Øygarden gnr. 49, bnr. 2
Prosjektnavn	OsFremre Øygarden lokalitet 91
Prosjektnummer	281
Kulturminnetype	Dyrkning og aktivitet fra eldre bronzealder og romersk jernalder
Lokalitetsnavn	Fremre Øygarden
ID nr. (Askeladden)	100970
Tiltakshaver	Statens vegvesen
Saksnummer	2007/4493
Saksbehandler	Søren Diinhoff
Intrasisnummer	
Aksesjonsnummer	
Museumsnummer (B/BRM)	
Fotobasenummer (Bf)	
Tidsrom for utgraving	Juni 2000
Prosjektleder	Søren Diinhoff
Rapport ved:	Søren Diinhoff
Rapport dato:	01.05.2025

INDHOLDSFORTEGNELSE

INDLEDNING	1
Undersøgelsens forhistorie	1
TOPOGRAFI.....	3
RAMMEVÆRKET	3
Det kronologiske rammeværk	4
Kulturminnelovens bestemmelser	4
FYLKESKOMMUNENS REGISTRERINGSUNDERSØGELSE	4
Registreringsundersøgelser langs ”Stamveien”	4
MUSEETS FRIGIVNINGSUNDERSØGELSE	6
Faglig målsætning	6
Feltmetodik og dokumentation.....	6
Udgravningens resultater.....	9
A1	13
A2	15
A3	17
A4	19
A5	21
A6	23
A7	25
A8	27
A9	29
Profil A	31
Profil B	37
Husmandsplads	40
FOTOLISTE	44

INDLEDNING

Undersøgelsens forhistorie

I efteråret 2000 gennemførte personale ved daværende Bergen Museum – nu Universitetsmuseet i Bergen - arkæologiske frigivningsundersøgelser ved Nedre Kvamme og Fremre Øygarden nær gården Kvamme i Lærdal i gamle Sogn og Fjordane fylke som nu er del af Vestland fylke. Udgravningerne havde sin baggrund i en vedtaget reguleringsplan for udbygning af E16 på strækningen Sjuafossen – Øygarden.

I 1992 havde Stortinget vedtaget at stamvejen Europavej 16 (Oslo - Bergen) skulle gå via Aurland - Lærdal - Filefjell. I forbindelse med reguleringsplan for blandt andet strækningen Sjuafossen - Øygarden udførte Kulturavdelinga ved Sogn og Fjordane fylkeskommune - nu del af Vestland fylke - arkæologiske registreringer i 1993-1994. Flere trasser var blevet udredet. Den endelige trasse for strækningen Sjuafossen - Øygarden blev meddelt pr. brev fra Statens vegvesen til Fylkeskommunen i juli 1999 med tillægsbrev i juni samme år.

Fig. 1. Planområdet ved Løsletten er beliggende nær gården Kvamme i den øvre del af Lærdal.

Grafik S. Diinhoff.

Fylkeskommunens registreringsundersøgelser havde påvist spor efter automatisk fredede kulturminder på to lokaliteter på den aktuelle strækning. Det var bosætningsspor på Løsletten ved gården Nedre Kvamme, gnr. 50, bnr. 1 (lokalitet 91; Askeladden id nr. 100966) og det var dyrkningsspor på Fremre Øygarden gnr. 49, bnr. 2 (lokalitet 92; Askeladden id nr. 100970).

Ønske om dispensation med vilkår om arkæologiske frigivningsundersøgelser i henhold til bestemmelserne om finansiering i *Kulturminneloven* § 10 knyttet til den aktuelle reguleringsplan blev rettet til Bergen Museum i udtale fra Sogn og Fjordane fylkeskommune i et brev i oktober 1996. Museet sluttede sig til fylkeskommunens tilrådning og anbefalte dispensation fra kulturminnelovens bestemmelser under forudsætning af, at der udførtes forudgående arkæologiske frigivningsundersøgelser.

Fig. 2. Lokalteten er afmærket med rød cirkel på dette flyfoto fra 1976. Foto Norgebilder.no.

I et brev fra marts 1999 bad Statens vegvesen Bergen Museum om at udarbejde en økonomisk kalkyle som grundlag for beslutning om bestilling af arkæologiske frigivningsundersøgelser. Museet fremsendte i brev få dage senere en budget kalkule til Statens. Følgende godkendte Statens vegvesen i december 1999 museets budget og projektplan og bestilte arkæologiske frigivningsundersøgelser med opstart i 2000.

Det arkæologiske feltarbejde blev gennemført af Bergen Museum i efteråret 2000 og besked om ophævelse af områdebåndlægning blev oversendt til Statens vegvesen i brev juni 2001.

For lokalitet 92 blev der i 2006 udarbejdet arkæologisk udgravningsrapport ved Søren Diinhoff. Desværre opstod der problemer med indmålingsdata fra Løsletten lokalitet 91, derfor blev den udgravningsrapport lagt til side og lå der lå den ubehandlet i mange år indtil denne rapport omsider i 2025 er blevet udarbejdet.

TOPOGRAFI

Løsletten ligger i Lærdalen lidt mere end halvvejs oppe mod Borlaug, omtrent 23-24 kilometer oppe fra fjorden (fig. 1). Pladsen ligger på sydsiden af Lærdalselven godt 30 meter fra elvebredden (fig. 2). Arealet var frem til undersøgelsens start en græsbevokset flade afgrænset af den daværende E16 vejbane mod nord og fjeldside og stengrund på de øvrige sider. Arealet fremstod visuelt plant, let skrånende mod nord i retning ned mod elven. Det lå som en lille beskyttet terrasse bag klippe- og stengrund, der hvor Lærdalselven gør et s-sving og nærmest danner en lille værnet bugt.

RAMMEVÆRKET

Periode	14C år BP	Kal. År	Hovedperiode
Tidligmesolitikum	10000 - 9000 BP	9500 - 8200 f.Kr.	Eldre steinalder
Mellommesolitikum	9000 - 7500 BP	8200 - 6300 f.Kr.	
Senmesolitikum	7500 - 5200 BP	6300 - 4000 f.Kr.	
Tidligneolitikum	5200 - 4700 BP	4000 - 3500 f.Kr.	Yngre steinalder
Mellomneolitikum A	4700 - 4100 BP	3500 - 2700 f.Kr.	
Mellomneolitikum B	4100 - 3900 BP	2700 - 2350 f.Kr.	
Senneolitikum	3900 - 3400 BP	2350 - 1700 f.Kr.	Bronsealder
Eldre bronzealder	3400 - 2900 BP	1700 - 1100 f.Kr.	
Yngre bronzealder	2900 - 2430 BP	1100 - 500 f.Kr.	
Førromersk jernalder	2430 - 2010 BP	500 - Kr. f.	Eldre jernalder
Eldre romertid	2010 - 1650 BP	Kr.f. - 150/160 e.Kr.	
Yngre romertid		150/160 - 400 e.Kr.	
Folkevandringstid	1650 - 1500/1510 BP	400 - 560/570 e.Kr.	Yngre jernalder
Merovingertid	1500/1510 - 1200 BP	560/570 - 800 e.Kr.	
Vikingtid	1200 - 970 BP	800 - 1030 e.Kr.	
Tidlig middelalder		1030 - 1150 e.Kr.	Middelalder
Høymiddelalder		1150 - 1350 e.Kr.	
Senmiddelalder		1350 - 1537 e.Kr.	
Nyere tid		1537 e.Kr. -	Nyere tid

Fig. 3. Kronologisk rammeværk byggede på Olsen 1992, Bergsvik 2002, Vandkilde 1996 og Solberg 2000. Grafik Universitetsmuseet i Bergen.

Det kronologiske rammeværk

Menneskets historie kan deles ind i mange forskellige tidsperioder. Ved Universitetsmuseet i Bergen anvendes det kronologiske rammeværk som er vist herover ([fig. 3](#)).

Kulturminnelovens bestemmelser

Kulturminde er konkrete spor efter menneskers liv og virke. De omfatter også steder som er knyttet til historiske hændelser, tro eller traditioner, jvf. *Kulturminneloven* § 2.1 ledd. Kulturminde kan for eksempel være huse, gravhøje, både og veje fra tidligere tidsperioder eller fra vor egen tid.

Med kulturmiljø menes et område, hvor kulturminde er en del af en større helhed eller sammenhæng. Et kulturmiljø kan for eksempel være en bydel, en gård med landskabet omkring sig. Et fiskeleje/fiskevær eller et industriområde med fabrikker og bopladser, jvf. *Kulturminneloven* § 2.2 ledd.

Et stort antal værdifulde kulturminde er idag fredede. Gennem *Kulturminneloven* er kulturminde fra oldtid og middelalder frem til år 1537, stående bygninger ældre end 1650 og samiske kulturminde ældre end 100 år automatisk fredede. Loven indeholder også egne regler knyttet til værn af skibsfund. *Kulturminneloven* § 4 indeholder en liste over forskellige typer kulturminde, som er automatisk fredede kulturminde (fortidsminde) og nyere tids kulturminde. De aller fleste fortidsminde er idag ikke registrerede. Der er mange årsager til dette, men den mest almindelige årsag er at de ligger under markoverfladen og ikke er synlige.

Ved planlægning af offentlige og større private tiltag har den ansvarlige forpligtigelse til at undersøge om tiltaget vil påvirke automatisk fredede kulturminde i området, jvf. *Kulturminneloven* § 9.

Kulturminde fra nyere tid, yngre end 1537, har ofte stor værneværdi, men er med undtagelse af stående bygninger, ældre end 1650 i udgangspunktet, ikke automatisk fredede. De kan alligevel blive fredet efter § 15 i *Kulturminneloven* eller blive reguleret til værn med hjemmel i *Plan og bygningsloven*.

FYLKESKOMMUNENS REGISTRERINGSUNDERSØGELSE

Registreringsundersøgelser langs ”Stamveien”.

I forbindelse med den fremlagte og vedtagne reguleringsplan udførte daværende Sogn og Fjordane fylkeskommune arkæologiske registreringer i Lærdal i 1993-1994 (rapport fra registreringer foreligger ved Bjørndal 1995 og Mjaatvedt & Bjørndal 1995). På traséen Sjuafossen - Øygarden blev der påvist to forhistoriske lokaliteter (Askeladden id nr. 100966 og 100970) ([fig. 4](#)). Det var disse to som blev udgravet af muset i efteråret 2000 og det er den første som denne udgravningsrapport omhandler.

Museet i Bergen har gennem de sidste tiår udført arkæologiske undersøgelser i flere omgange i Lærdal og de har oftest baseret sig på de registreringsundersøgelser i Lærdal som blev udført i begyndelsen af 1990'erne. Det er desværre vor generelle erfaring, at disse registreringsundersøgelser ofte er behæftede med store fejl. Vi har i flere tilfælde opdaget at registreringsgrøfter umuligt kan have ligget, hvor det er angivet på kortmateriale. Det er også vanskeligt at genkende, hvorledes registreringens resultater afspejler det, vi senere har udgravet. Man sidder desværre tilbage med indtrykket, at der har været rod i lokalitetsnumre og at søgegrøfter har været sat på kort efter udgravningen var afsluttet og med en tvivlsom indmåling.

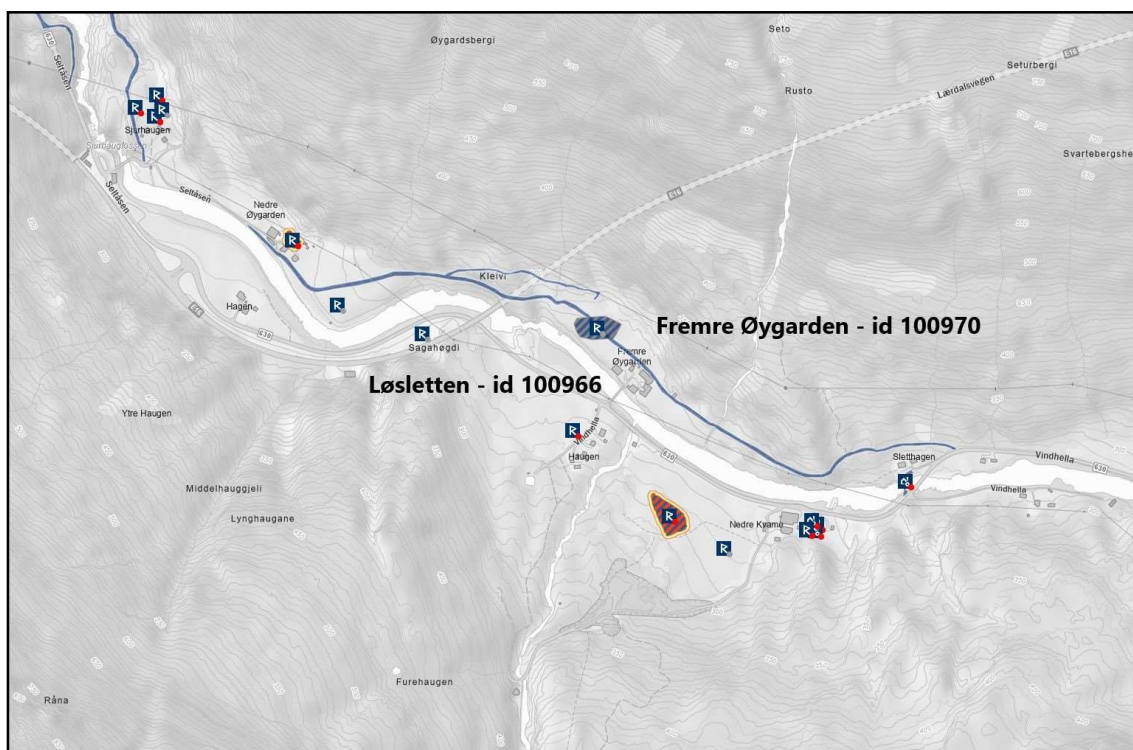

Fig. 4. De to forhistoriske lokaliteter som blev undersøgt i år 2000 ved Løsletten og Fremre Øygarden som de er afmærket i Riksantikvarens kulturminde database Askeladden. Grafik Askeladden.

Hvad angår de to lokaliteter som blev undersøgt af museet i 2000, så var de registreret som lokalitet 91 og 92 og nævnes i registreringsrapporten tabeller og kort (Bjørndal 1995:72 og Kart 11). På lokalitet 92 var der påvist et mørkt sortbrunt lag tolket som et dyrkningslag. Museets udgravning af lokaliteten støtter det observerede (Diinhoff 2006). Derimod er vi tvivlende til den nævnte påviste hustomt på lokalitet 1 med stolpehul og ildsted. Registreringsrapporten omtaler fem søgegrøfter udlagt ved lokaliteten. Det kan ikke være korrekt, der er knap plads til så mange grøfter her og faktisk så fandt vi ved vor undersøgelse slet ikke spor efter søgegrøfter. Vi må her konstatere, at der ikke var erkendelig sammenhæng imellem registrering og lokalitet.

Fig. 5. De to foto viser Løsletten lokaliteten ved undersøgelsens opstart. På foto til venstre ses den mod sydvest og til højre mod øst. Foto UiB.

MUSEETS FRIGIVNINGSUNDERSØGELSE

Personale fra det daværende Bergen Museum udførte arkæologisk frigivningsundersøgelser ved Nedre Kvamme (Løsletten) og Fremre Øygarden i efteråret 2000. Som nævnt ovenfor, så er der i 2006 udarbejdet udgravningsrapport for lokaliteten 92 på Fremre Øygarden. Rapporten her omhandler kun lokalitet 91 på Løsletten ved Nedre Øygarden.

Faglig målsætning

Tibage i årene omkring 2000 havde museet udført enkelte undersøgelser af forhistoriske bosætnings- og dyrkningsspor på Vestlandet. Vi var begyndt at forstå jordbrugskulturen i de mere centrale bygder, men meget var endnu uklart. Eksempelvis var det uklart, hvor hurtigt jordbruget bredte sig fra pionerbosætningen nede ved fjordterasserne og op gennem dalførene og om der var en differentieret jordbrugsøkonomi imellem de forskellige landskabers gårde. De to påviste lokaliteter ved Nedre Kvamme og Fremre Øygarden gav netop en mulighed for at uddybe vor forståelse af den tidlige agrarøkonomi. Dette var målsætningen for de arkæologiske undersøgelser på de to lokaliteter. At afdække, dokumentere, tidsbestemme bosætnings- og dyrkningsspor på felterne og ikke mindst udføre botaniske analyser fra dyrkningslag.

Feltmetodik og dokumentation

Ved fylkets forudgående registreringsundersøgelser var der på Løsletten påvist strukturer som af fylket blev tolket som rest efter en hustomt. Det var derfor vores strategi at fladeafdække areal på lokaliteten og få frilagt disse spor. Med gravemaskine blev derfor et felt 1 på omkring 500 m² afdækket inde centralt på den lille flade (fig. 6). Dette felt blev suppleret med et langsmalt felt 2 på 90 m² oppe langs Europavej 16.

Fig. 6. Udgravningsfelterne felt 1 og 2 på Løsleten med blå udlinie. Foto og grafik Gislink og Søren Diinhoff.

Felt 1 blev afdækket således at recente jordlag blev maskinelt fladeafdækket. Det efterlod en nogenlunde plan flade med synlig orangegul undergrundfyld mod syd og skiftende mørkere brune og grå jordlag inde på feltet, op mod nord (fig. 7). I toppen af den lysere undergrund i syd kunne der ses enkelte mørkere fyldksifter.

De mørkere jordlag som lidt inde på feltet lå tydeligvis over undergrund og forklaringen var at undergrunden i virkeligheden havde et brat, skråt fald ned mod elven, men at denne skråning var overdækket af vekslende jordlag og derfor fremstod næsten plan.

For at undersøge de skrånende jordlag blev der udlagt to profilgrøfter som til sammen dokumenterede lagfølgen i lokalitetens længde ned mod elven. Det var profil A i vestsiden af profilgrøft A. Den blev lagd lidt vest for midten af felt 1 og i den nordlige halvdel. Og det var profil B, som blev lagt i vestsiden af profilgrøft B helt ude ved feltets vestlige feltkant (Fig. 9). Begge profiler blev oprensede og dokumenteret med beskrivelse, foto og tegning. Fra profilerne blev der udtaget dateringsprøver for radiologisk bestemmelse og pollenprøver for botanisk analyse.

To dateringsprøver blev bestemte ved dateringslaboratoriet i Trondheim (nu Nasjonallaboratoriene for datering NTNU). Botaniske prøver var udtaget for analyse ved botaniker fra Naturhistorisk Avdeling under Bergen Museum. Imidlertid viste arbejdet med nabolokaliteten 92 på Fremre Øygarden et par

hundrede meter mod nordøst (fig. 4), at være væsentlig mere omfattende end fylkets registrering havde indikeret. Det blev derfor fornuftigt besluttet primært at koncentrere de økonomiske resurser om at undersøge den lokalitet. Følgelig blev derfor ikke udført botanisk analyse på de udtagne jordprøver fra Løsletten.

Fig. 7. Centralt blev et godt 500 kvadratmeter stort felt 2 afdækket. Her set mod vest med daværende E16 i højre overkant. Foto UiB.

Nordøst for felt 1 blev det lille langstrakte felt 2 afdækket i tilsvarende dybde som felt 1 (fig. 8). Målet var at afgøre, om den lagfølge som var påvist i felt 1 også kunne genfindes her. Det lille felt viste samme situation som felt 1. Profil A i felt 1 viste sig så klar, at det ikke var nødvendigt at fortsætte undersøgelse i felt 2.

På den sydligste del af felt 1 og i bunden af profigrøft B blev der påvist ni fyldskifter af vekslende tolkning. Alle blev dokumenteret i flade og profil med beskrivelse, foto og tegning. På grund af den økonomiske prioritering af lokalitet 92, frem for Løsletten lok 91, så blev der ikke udtaget radiologiske prøver fra de påviste strukturer.

Sydvest for de dybe profilgrøfter A og B blev der observeret en samling af sten på en svag forhøjning. Vor undersøgelse viste at dette var hustomten efter et husmandssted som er kendt fraflyttet i midten af 1800-tallet (fig. 9). Lokalhistorikere kunne fortælle hvilken familie som havde boet her og hvornår den var udvandret til Amerika. Tomten var sådan set et interessant kulturminde, men under de mange

undersøgelser som museet har haft i forbindelse med stamvejsprojektet gennem Lærdal, er museet blevet instrueret af Riksantikvaren, at vi ikke måtte undersøge kulturminder fra historisk tid, hvad end det var husmandspladser eller stengærder i terrænet. Vi måtte nødvendigvis følge denne instruks og ikke mindst fordi udgravningens økonomi var presset som følge af de betydningsfulde fund på nabolokaliteten Fremre Øygarden. Vi benyttede dog lejligheden til at afdække dele af komplekset. Der var tale om to bygninger som givet må have været en bolig og ved siden af en lille stald. De to var adskilte af en mellemgang. En identisk bygning kan man se på Heibergske Samlinger ved Kaupanger i Sogndal. Der foreligger foto fra afdækningen af bygningerne og de blev indmålt digitalt.

Fig. 8. På den østlige del af lokaliteten blev det lille felt 2 afdækket langs den dengang eksisterende E16. Foto UiB.

Som et lille personligt ankepunkt, må jeg - og har ved flere anledninger kommenteret denne, efter min mening uheldige praksis, som har forbudt os at undersøge kulturminder som husmandspladsen på Løsletten. Det er rimeligt at kulturminneloven har en tidsmæssig dimension, for hvad som har værn eller ikke (beskrevet i afsnittet om kulturminnelovens bestemmelser på side 3 i denne rapport). Imidlertid har de seneste årtiers økonomiske vækst ført til en mærkbar udbygning af lokalsamfundene og det, desværre med konsekvens af en sideløbende nedbygning af de tidsnære kulturminder. I Lærdal har vi eksempelvis kunnet konstatere, hvordan vejbyggeriet af den nye Europavej har pløjet sig gennem ”nyere tids kulturminder” uden nogen form for dokumentation. Det kan resultere i en skæv fortælling af folkets og landets historie. Overklassen med sine herremænd, præster og fortagsomme industrimagnater har fået sin historie fortalt gennem litterære biografier, historiske dokumenter,

oliemalerier og værnede endnu stående bygninger. Men, den fattige husmandsfamilie, som i 1860'erne måtte udvandre til Amerika, hvem fortæller deres historie, når vi som her på Løsletten sletter de sidste spor efter dem. Disse husmænd som tjente på de større gårde i dalen er en så vigtig del af landets historie og de ikke bør oversees. En ny kulturmindelov er i disse dage under behandling. Den vil rette op på skævheden, men Løsletten ville stadig være tabt.

Tilbage til sagen; Efter den udførte undersøgelse tilbage i år 2000 lå indmålingsdata lagret på ekstern harddisk. Desværre fik denne harddisk en defekt og det lykkedes ikke Universitetets IT afdeling at bjerge data derfra. Derfor eksisterer der i dag ikke længere digitale indmålinger fra undersøgelsen. Oversigtstegninger er primært rekonstrueret ud fra flyfoto og feltfoto. Det efterlader kortene her med en vis usikkerhed.

Fig. 9. Udgravningsfelterne 1 og 2 ses med blå udlinie. På felt 1 er med grøn streg afsat profil A og B i sine respektive profilgrøfter. Den stiplede linje markerer hvor fundne strukturer blev fundet. De lå alle syd for linjen. Nord. Omtrent nord for linjen bliver erosionslagene markante. Den oval elipse nede til højre markerer området hvor 1800-tals husmandstuften lå. Foto og grafik Gislink og søren Diinhoff.

Udgravningen resultater

Ved museets frigivningsundersøgelse i efteråret 2000 blev der fladeafdækket to udgravningsfelter på lokaliteten Løsletten. I det største felt 1 blev der fundet ni fyldskifter (**tabel 1**). To af disse kunne afskrives som fyldskifter. De øvrige blev tolket som tre ildproducerende anlæg, to kogegruber og to gruber hvoraf den ene klart indeholdte brandaffald. Strukturerne peger i retning af en aktivitet med brug af ild. I fem af de syv anlæg er afbrænding sket i selve anlægget og i en grube ser vi deponeret brandaffald fra to eller tre handlinger. Formodentlig er de påviste spor samtidige eller i det mindste står tætte i tid.

Struktur	Tolkning	Bemærkning
A1	Ildproducerende anlæg	Lidt usikker
A2	Ildproducerende anlæg	Usikker
A3	Ildproducerende anlæg	Kan være kogegrube
A4	Affaldsgrube	Indeholder brandaffald
A5	Grube	Indeholder nok brandaffald
A6	Fyldskifte	Stenoptræk
A7	Kogegrube	Bund
A8	Fyldskifte	Stenoptræk
A9	Kogegrube	

Tabel 1.Felt 1 viste ni fyldskifter. Syv af disse er tolket som intentionelle anlæg..

De to ildproducerende anlæg kan A1 og A2 kan ses i bunden af profil B. De ligger helt sikkert under en dyrkningshorisont B som kan dateres til romersk jernalder (se herunder). Det kan ikke afgøres om de også ligger under en ældre dyrkningshorisont A, som er dateret til ældre bronzealder, eller om de er gravet ned gennem denne horisont. Desværre er jordfylden for ensartet imellem strukturfyld og dyrkningslag. Kogegruber og lignende ildproducerende anlæg findes hyppigst fra midten af jernalder i sen romersk jernalder og tidlig folkevandringstid, men de også fra øvrige forhistoriske perioder. Når vi finder kogegruber i større koncentrationer, så tolker vi dem ofte som sakrale rituelle pladser hvor førkristen kult blev udspillet. Placeringen ud mod elven ville ikke være utænkelig for et sådan felt. Der er imidlertid for få påviste kogegruber for en sådan tolkning. Strukturene kan så eventuel knyttes op mod bronzealder og tidlig jernalder bebyggelsen på nabolokaliteten Fremre Øygarden. Spørgsmålet lader sig desværre ikke afgøre.

Et par profilgrøfter blev gravet på langs af lokaliteten og heri blev der påvist dyrkningshorisonter. I hver grøft blev profiler dokumenteret (profil A og B). Det lykkedes at beskrive sammenfald i stratigraien imellem de to profiler. Mod bunden kunne se en dyrkningshorisont A som kunne dateres til ældre bronzealder. Denne er efter en tid blevet begravet i sandede og grusede erosionsmasser som formodentlig er afsat af elven under en vårflo. Denne opdyrkning fra bronzealder er samtidig med bebyggelsen på nabolokaliteten Fremre Øygarden og dyrkningen er sikkert blevet drevet der fra. Der er ikke tale om tykke jordlag, så det tyder ikke på væsentlig gødsning.

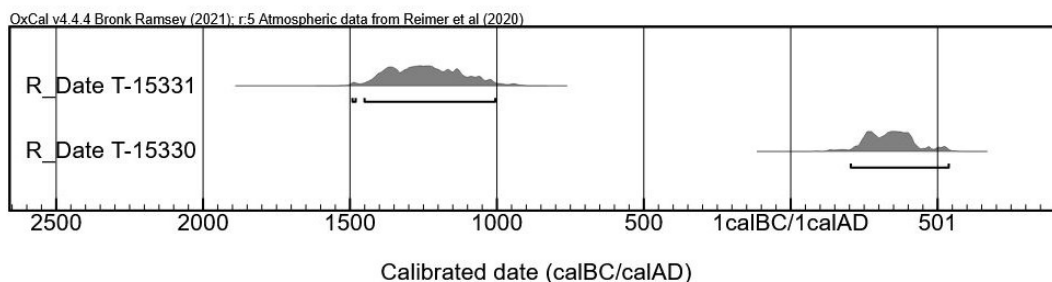

Fig. 10. Dateringer udtaget fra profil A og B. Grafik ORAU - AxCal.

I et skrint område som dette må det have drøjet århundreder før græsdække kom tilbage over gruset og til at der igen var afsat vækstjord. Men omsider ser vi nok en dyrkningshorisont B som er dateret til midt i romersk jernalder. Der er igen ikke tale om tykke jordlag. Det betyder at gødsning ikke har været væsentlig, måske vi primært ser spor efter græsningsarealer mere end afgrøder her.

Efter en tid overlejres dyrkningen igen af vandafsatte grusmasser. Elven er formodentlig igen gået over sine bredder og markerne bliver nok en gang dækket til.

På grund af de nødvendige økonomiske prioriteringer blev der ikke gennemført botaniske undersøgelser på Løsletten.

A1 – Ildproducerende anlæg

Lokalisering

Det trækulfyldte fyldskifte A1 blev oprenset i bunden af profilgrøft B der er udlagt nord-syd i den vestlige del af udgravningsområdet. Strukturen ses som lag 15 på profiltegning 01 af profil B (Fig. 34). Den er omtrent 8 meter oppe fra den sydlige profilkant.

Anlægsbeskrivelse

Den var kun delvist synlig i profil, det vil sige, at formodentlig fortsatte halvdelen ind vest i profilen. Den strakte sig 60 cm ud fra den grøftens vestlige profilside B (fig. 11). Den samlede længde øst-vest kan ikke bestemmes, men kan have været det dobbelte. Den havde en bredde på 60 cm, så den har vist sig som et rundovalt fyldskifte i fladen. I profilsnit havde den en diameter på 60 cm og en dybde på 15 cm med skrå sider og rundet bund.

Fyld/materialer

A1 indeholdte en sort trækulholdig let stenholdig sandet fyld. Der var et indhold af trækul, men det var mere trækulstøv end hele synlige stykker.

Fund

Der var ikke fund fra strukturen.

Fig. 11. Den trækulfyldte struktur A1 ses her mod vest i flade og profil. Den fortsætter ind under profil B.
Foto UiB.

Tolkning og datering

Det kan ikke helt sikkert bestemmes om A1 er resterne efter et ildproducerende anlæg, måske en ildgrube eller et ildsted, eller om der blot er tale om tilfældigt bevaret trækulholdig dyrkningsfyld

bevaret i en forsækning. Mest sandsynligt er dette bunden af et ildproducerende anlæg, men det skal bemærkes at der ikke var store synlige stykker trækul

Der blev ikke udtaget videnskabelige prøver fra strukturen og den er derfor ikke direkte dateret. Den ligger med sikkerhed under lag 3 fra dyrkningshorisont B i profil B og det lag er dateret til romersk jernalder. A1 kan ikke være yngre end dette lagt. Formodentlig ligger den under og er ældre. Det kan ikke afgøres ud fra profilen om A1 også ligger under lag 8 og dermed dyrkningshorisont A som kan dateres til ældre bronzealder.

Foto

Film 02; 24, 26-20

Tegninger

Plan- og profiltegning nr. 01

Plan- og profiltegning nr. 02

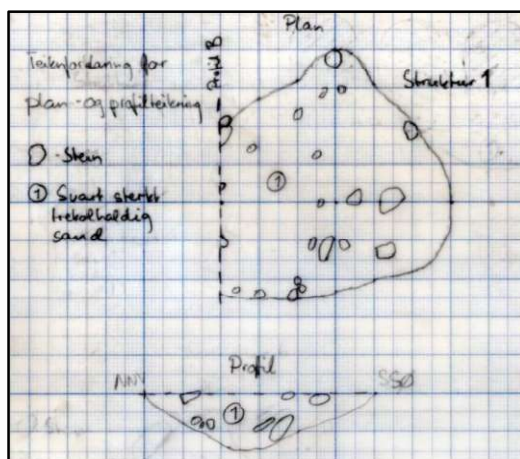

Fig. 12. A1 således den er tegnet på plan- og profiltegning nr. 2. Grafik UiB.

Videnskabelige prøver

Der er ikke udtaget videnskabelige prøver fra strukturen og den er derfor ikke direkte dateret.

A2 - Ildproducerende anlæg eller fyldskifte

Lokalisering

Struktur A2 blev som A1 påvist i bunden og ind i den vestlige profilside i profilgrøft B (fig. 34). Den er synlig på profiltegning nr 1. ved lag 16 omtrent 1,5 meter oppe fra den sydlige profilafgrænsning.

Anlægsbeskrivelse

Strukturen var kun delvist frilagt ud fra den vestlige profilside (Profil B) i profilgrøft B. Den tegnede sig i flade som et diffust fyldskifte målende 118 x 83 cm. I profilsnit viste den sig med rundede til skrå sider og nærmest flad bund.

Fig. 13. Foto viser struktur A2 i oprenset falde til venstre og i profil til højre. Baggrunden er profilsiden i profil B, hvorind mod vest den fortsætter. Foto UiB.

Fyld/materialer

Jordfylden i A2 beskrives som en brunsort til gråsort humusholdig trækulholdig sandet fyld. Man kan diskutere hvad udgraver mener med humusholdig, idet humus egentlig ikke er synligt for det menneskelige øje. Her menes formodentlig en fyld, der har et organisk præg. Ser man på profilfotoet herover (fig. 13), så indeholder den gråsorte fyld tydeligvis trækulstøv, men der er også brune partier som viser det organiske indhold.

Fund

Der var ikke fund i strukturen.

Tolkning og datering

Den trækulholdige fyld og formen i profil kan lede tankerne mod en intentionel gravet grube af en art. Det trækulstøv som tydeligvis er i fylden kan så lede tankerne i retning af et ildproducerende anlæg af en art. Det organiske indhold i fylden minder derimod mere om, at det kan være en naturligt

forsækning blot fyldt med dyrkningslag 8 i profil B (fig. 34). Det lag har langt på vej den samme jordfyld.

Strukturen blev ikke dateret, men det samme gælder for denne som A1. De ligger begge stratigrafisk under lagene 3, og 8 og lag 3. Lag 3 er dyrkningshorisont B, der er dateret dateret til romersk jernalder. Lag 8 er dyrkningshorisont A som placeres i ældre bronzealder. Det er fristende at mene, at de to strukturer ligger under romertidsdyrkningen i horisont B, men det kan ikke sikkert afgøres om de tilhører laget eller er ældre.

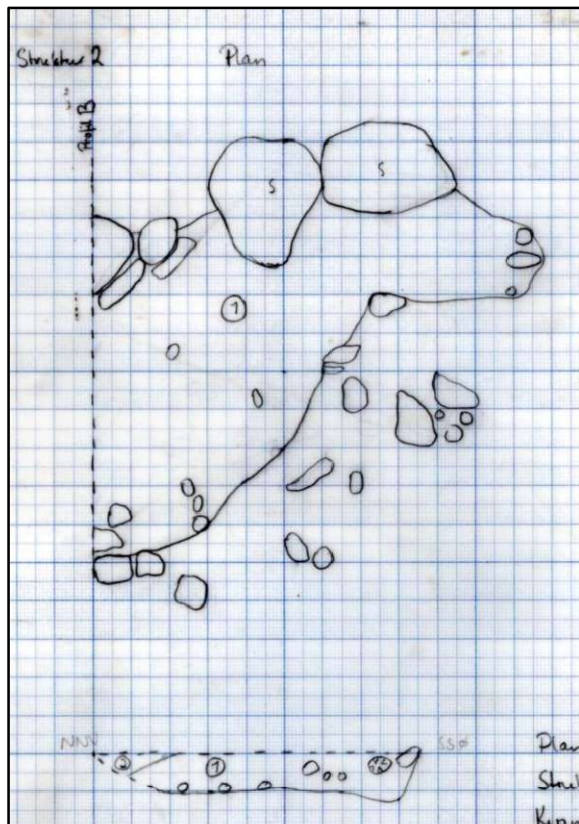

Fig. 14. Felttegning i plan og profil af struktur A2. Tegnet på plan- og profiltegning nr. 2. Grafik UiB.

Foto

Film 02; 25, 30-31

Tegninger

Plan- og profiltegning nr. 01

Plan- og profiltegning nr. 02

Videnskabelige prøver

Der er ikke udtaget videnskabelige prøver fra strukturen og den er derfor ikke direkte dateret.

A3 – Ildproducerende anlæg

Lokalisering

Det ildproducerende anlæg 3 blev afdækket ud fra udgravningsfeltets østlige profilkant mod syd.

Anlægsbeskrivelse

Anlæg A3 blev afdækket løbende ud fra felt 1 østlige feltafgrænsning. Den er formodentlig halvdelen af et 150 cm i diameter, rundt ildproducerende anlæg. I profilsnit havde strukturen rundede sider med affladet bund 10 cm nede (fig. 15).

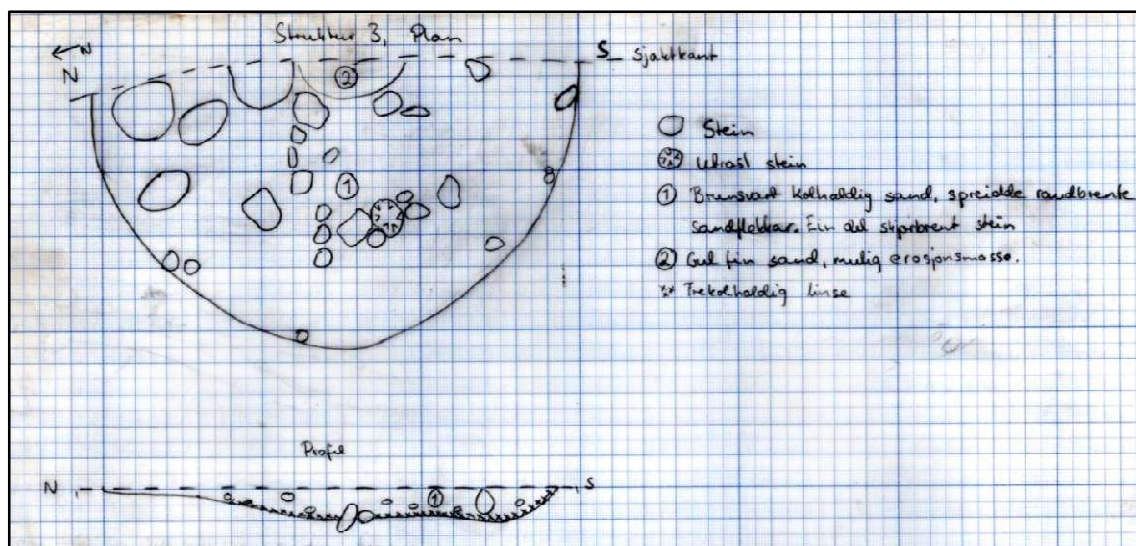

Fig. 15. Det ildproducerende anlæg A3 som det er registreret på plan og profiltegning nr. 3.
Grafik UiB.

Fyld/materialer

Fylden i A3 bestod af en brunsort trækulholdig fyld med partier af rødbrændt sand. Strukturen indeholde vitrede sten som kan være ildskørnede.

Fund

Der var ikke fund i strukturen.

Tolkning og datering

Der hersker en vis usikkerhed omkring strukturen, men med synlige trækulstykker, rødbrændt sand og muligvis ildskørnede sten, så står vi overfor et ildproducerende anlæg og muligvis en kogegrube.

Anlægget er ikke dateret

Foto

Strukturen blev ikke fotograferet.

Tegninger

Plan- og profiltegning nr. 04

Videnskabelige prøver

Der er ikke udtaget videnskabelige prøver fra strukturen og den er derfor ikke dateret.

A4 - Grube

Lokalisering

Gruben A4 blev afdækket på feltets sydlige del.

Anlægsbeskrivelse

I oprenset flade viste A4 sig som et nærmest cirkulært fyldskifte med en diameter på 90-100 cm. I profil viste det rundede sider og rund til affladet bund. Dybden var 31 cm (fig. 16).

Fyld/materialer

Anlægget viste en klar lagdelt fyld. I bund og halvvejs oppe kunne ses sorte trækulholdige lag overlejret med spættet gulbrun og gråbrun sandet fyld. Strukturen indeholdte enkelte større sten som dog ikke syntes intentionelle.

Fig. 16. Den trækulholdige grube A4 her fotograferet i oprenset flade og profil mod sydvest. Foto UiB.

Fund

Der var ikke fund fra strukturen.

Tolkning og datering

Det forholdsvis markante indhold af trækul viser at gruben har haft en funktion i en proces som involverede afbrænding. Det er vanskeligt at afgøre om brænding er sket i selve gruben. Det ville da være to eller tre brændinger, idet trækullet ligger i mere end en horisont. I det tilfælde ville man kunne identificere den som en ildgrube. Lagene var dog ikke tykke og der blev ikke set rødbrænding af sandet derunder. Det kan derfor også tænkes at det er en "affaldsgrube" opfyldt med materiale fra to eller tre brændinger.

Anlægget blev ikke dateret.

Foto

Film 05; 04-05

Tegninger

Plan- og profiltegning nr. 03

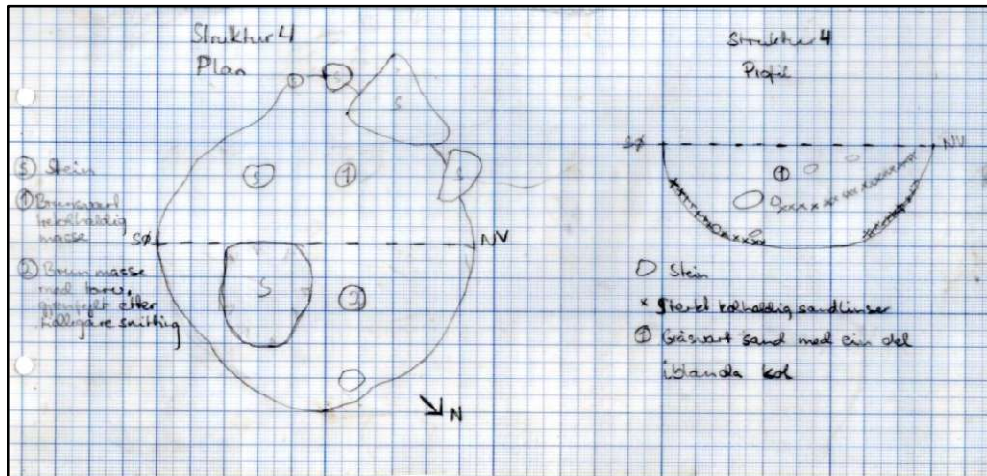

Fig. 17. Felttegning af gruben A4. Grafik UiB.

Videnskabelige prøver

Der blev ikke udtaget videnskabelige prøver fra A4.

A5 – Grube

Lokalisering

A5 blev afdækket på udgravningsfeltets sydlige del nær den sydlige profilkant.

Anlægsbeskrivelse

Den viste sig i flade som et mørkt diffust fyldskifte. Det målte 146 cm i længde og 40-60 cm i bredde. I profil havde den rundede sider og bund med en dybde på 25 cm

Fyld/materialer

Fylden i strukturen var i toppen en blandet og spættet mørk til sortgrå og gråbrun sandet fyld. Mod bund blev fylden mere sort og trækulholdig. Den indeholdte en del større sten som dog ikke synes ildskørnede. Der var ikke mange synlige stykker trækul, men den indeholdte tydeligt sort trækulstøv.

Fig 18. Det grubelignende fyldskifte A5 set i oprenset flade og profil mod vest. Foto UiB.

Fund

Der var ingen fund fra strukturen.

Tolkning og datering

Strukturen er vanskelig at bestemme. Det er en grube af en art som er fyldt med en trækulholdig fyld. De mange sten bringer tankerne i retning af en koge-grube. Men, stenene er ikke ildskørnede, gruben indeholder knap nok synlige trækulstykker og der er ingen rødbrænding af undergrund. Derfor er det mere sandsynligt at dette igen er en grube fyldt med brandaffald. På den anden side, så kunne der heller ikke ses rødbrændt sand i koge-gruben A7 som beskrives herunder.

Foto

Film 02; 36

Film 05; 01

Tegninger

Plan- og profiltegning nr. 03

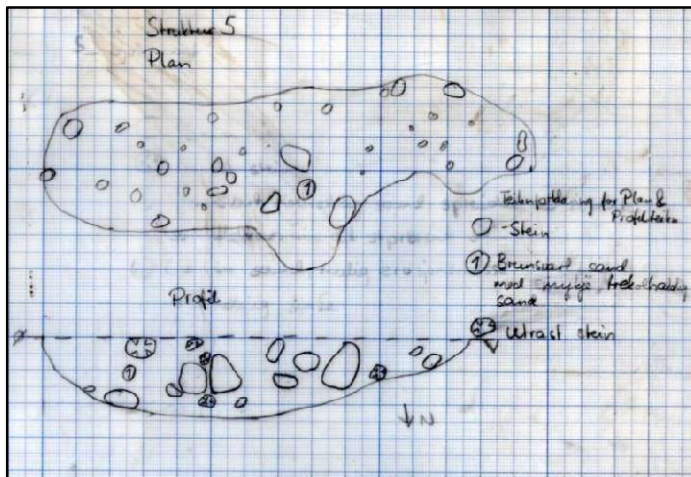

Fig. 19. Felttegning af det grubelignende fyldskifte A5.
Grafik UiB.

Videnskabelige prøver

Der blev ikke udtaget prøver fra strukturen

A6 – Stolpelignende fyldskifte

Lokalisering

A6 blev fundet på udgravningsfeltets sydlige del.

Anlægsbeskrivelse

Den kunne i flade ses som et lille ovalt fyldskifte på omkring 20 x 16 cm. I snittet profil viste den rundede sider og flad bund i en dybde af 4 cm.

Fyld/materialer

Fylden i A6 var en mørk grå sandet fyld med ganske lidt synligt trækul.

Fund

Der var ingen fund i A6.

Tolkning og datering

Den lille struktur A6 kunne måske ligne en stolpe, men det er den ikke. Den er ikke forsættelig. Havde den været en stolpe, så ville vi formodentlig have afdækket flere i fladen rundt og det har vi ikke. Det vil sige, den har ikke været forbundet med nogen form for intentionel menneskelig aktivitet. Vi tolker denne som mørk jord, der er sunket ned i et hul efter en optrukket sten, altså et tilfældigt fyldskifte

Fig. 20. Fyldskifte A6 fotograferet i oprenset flade og profil mod syd. Foto UiB.

Foto

Film 05; 02-03

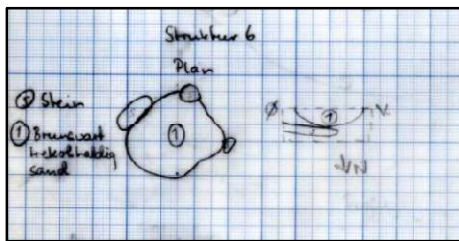

Fig. 21. Felttegning af det stolpelignende fyldskifte A6 i flade og profil. Grafik UiB.

Tegninger

Plan- og profiltegning nr. 03

Videnskabelige prøver

Der blev ikke udtaget videnskabelige prøver fra denne.

A7 - Kogegrube

Lokalisering

Kogegruben A7 blev afdækket i bunden af profilgrøft B i dens sydlige del mellem øst og vest profilsider.

Anlægsbeskrivelse

Strukturen var kun delvist bevaret i bunden af vor søgegrøft B, men nok til at kunne tolkes sikkert. Den viste sig som et diffust sort fyldksifte 82 x 43 cm. Den kan oprindelig meget vel have været rund med en diameter omkring 90 cm (fig. 21). Den dårlige bevaring efterlader noget usikkerhed. I profilsnit ses skrå rundede sider og rundet bund 15 cm nede.

Fyld/materialer

Fylden bestod af en klar trækulholdig sort sandet fyld. Der var et indhold af sten deri og tolkningen er at de må være ildskørnede. Det var dog ikke specielt tydeligt.

Fig. 22. Kogegruben A7 ses på foto herover mod nordøst i oprenset flade og profil. Foto UiB.

Fund

Der var ikke fund i kogegruben.

Tolkning og datering

Anlægget er tydeligvis bunden af en kogegrube. Trækul og ildskørnede sten gør tolkningen sandsynlig. Det skal bemærkes at der ikke kunne ses rødbrændt sand og det burde man kunne forvente for en kogegrube sat i så finkornet gult sand.

Foto

Film 02; 32, 34

Tegninger

Plan- og profiltegning nr. 02

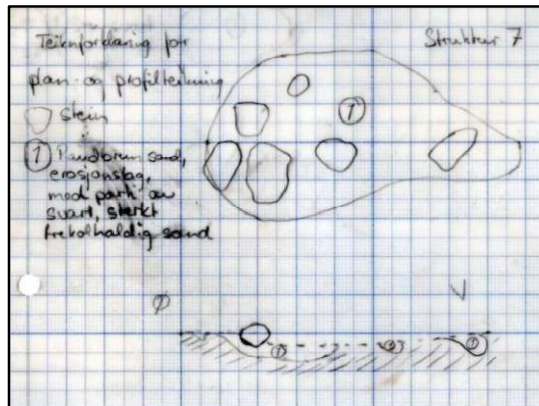

Fig. 23. Felttegning af kogeruben A7 set i flade og profil. Grafik UiB.

Videnskabelige prøver

Der blev ikke udtaget videnskabelige prøver fra strukturen.

A8 - Fyldskifte

Lokalisering

A8 blev afdækket oppe ved den sydvestlige hjørne af profilgrøft B.

Anlægsbeskrivelse

Fyldskifte A8 viste sig i flade som et diffus 60 x 35 cm tegning. I profil var det 10 cm dybt med rundede skrå sider og rundet bund.

Fyld/materialer

Strukturen indeholdte en lys grå sandet fyld uden synligt trækul. Fylden var den samme som bundlaget i profil B i syd.

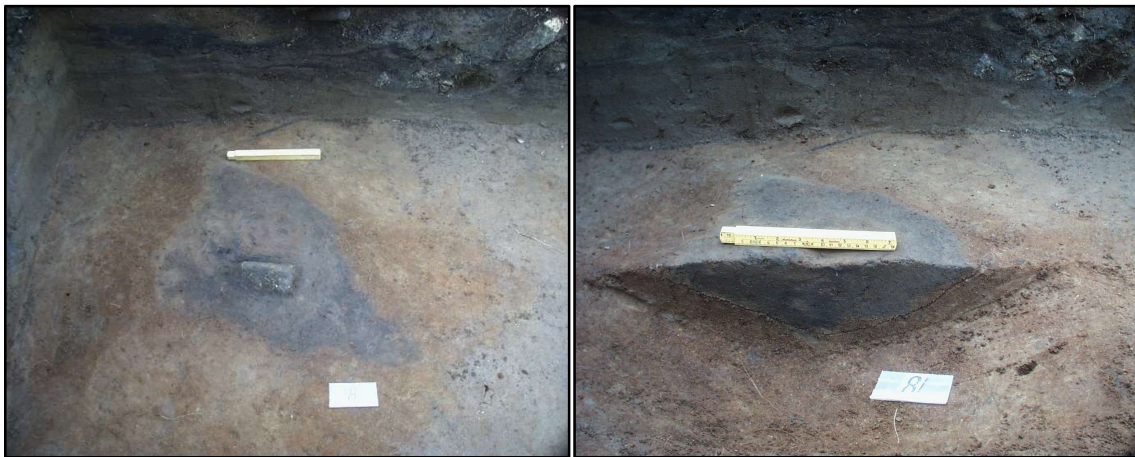

Fig. 24. Fyldskifte A8 fundet nær det sydvestlige hjørne af profilgrøft B. Fbemærk at fylden i strukturen er identisk med profilens bundfyld som ses i baggrunden. Foto UiB.

Tolkning og datering

Strukturen tolkes som et stenafttryk. Det vil sige her er en sten brudt op fra undergrund og lidt mørkere fyld fra lag over er sunket ned i hullet.

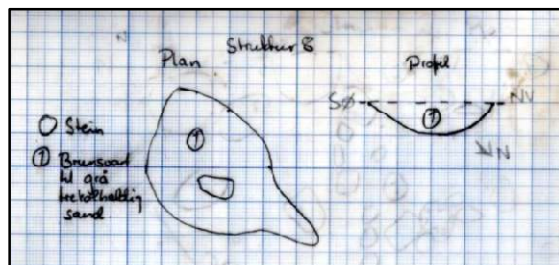

Fig. 25. Fyldskiftet A8 gengivet i flade og profil. Grafik UiB.

Fund

Der var ikke fund fra fyldskiftet.

Foto

Film 02; 33, 35

Tegninger

Plan- og profiltegning nr. 03

Videnskabelige prøver

Der blev ikke udtaget videnskabelige prøver fra fyldskiftet.

A9 - Kogegrube

Lokalisering

Kogegruben A9 blev afdækket i syd på felt 1 hvor den stak ud fra den sydlige profilkant.

Anlægsbeskrivelse

Ud fra den sydlige feltafgrænsning blev der afdækket en kogegrube. Dens sydligste del lå under profilkanten og demed udenfor vort udgravningsfelt. I fuld afdækket tilstand har den været rund med en diameter på 170 cm. I profilsnit havde den rundede sider og flad bund 8-10 cm nede.

Fig. 26. Kogegruben A9 stikkende ud fra den sydlige feltafgrænsning. Foto UiB.

Fyld/materialer

Bundfylden bestod af sort kompakt trækul med tydelige trækulstykker. Derover fandtes en mørk gråsort blandet sandfyld med en del trækul. Der var enkelte klart ildskørnede sten.

Fund

Der blev ikke gjort fund i anlægget.

Tolkning og datering

Med A9 er der tale om en kogegrube med tydeligt trækullag i bund og ildskørnede sten.

Foto

Film 05; 06-07

Tegninger

Kogegruben blev desværre ikke tegnet.

Videnskabelige prøver

Der blev ikke udtaget videnskabelige prøver fra strukturen.

Profil A

Lokalisering

Den 9,5 meter lange og 2,5 meter brede profil A blev trukket nord – syd gennem felt 1 (fig. 9). Den blev lagt omtent midtvejs nord-syd på feltet og graves op til den nordlige feltafgrænsning.

Fig. 27. Fladefoto efter den indledene maskinelle fladeafdækning af lokaliteten. Her er niveauet under tørv og moderne vækstlag. Man ser flere mørke brune og grå lag i den oprensede flade ned mod de parkerede biler. Det er mod nord i retning af elven nedenfor. Foto UiB.

Beskrivelse

Efter den initierende fladeafdækning som fjernede recente dyrkningslag over fladen var der afdækket til undergrundsniveau syd på felt 1, mens der tydeligvis fandtes dykkende, dybere lag mod nord. Man ser situationen på fotoet figur 27. Her ses det maskinelt fladeafdekkede felt 1. Den orange undergrund ses til venstre på fotoet (mod syd). Til højre (nord) for de to sorte plaststykker ses en mørk stibe som løber på tværs af feltet. Tydeligvis var der tale om en lagdelt stratigrafi.

For at teste situationen blev der gravet et tre meter dybt testhul oppe ved feltets nordlige kant (fig. 28). Her så vi at lagene stakt dybt og trækulholdig fyldt dybt nede viste kulturspor. Følgelig blev der ud fra testhullet lagt en profilgrøft i hvis vestside profil A er dokumenteret (Fig. 29)

Fig. 28. I det nordøstlige hjørne af udgravningen blev der gravet et tre meter dybt testhul som viste dykkende jord- og erosionslag ned mod elven. Foto UiB.

Testhullet viste at selvom fladen ved udgravningens opstart viste et nogenlunde fladt let mod nord skrånende terræng, så havde faldet mod nord - ned mod eleven - oprindelig været væsentlig stejlere. Undergrundsgruset blev fundet mere end to meter nede.

Fig. 29. Profilgrøft A med profil A blev gravet igennem erosionslag på lokalitetens østlige del. Den ses her mod nordvest. Foto UiB.

Profil A

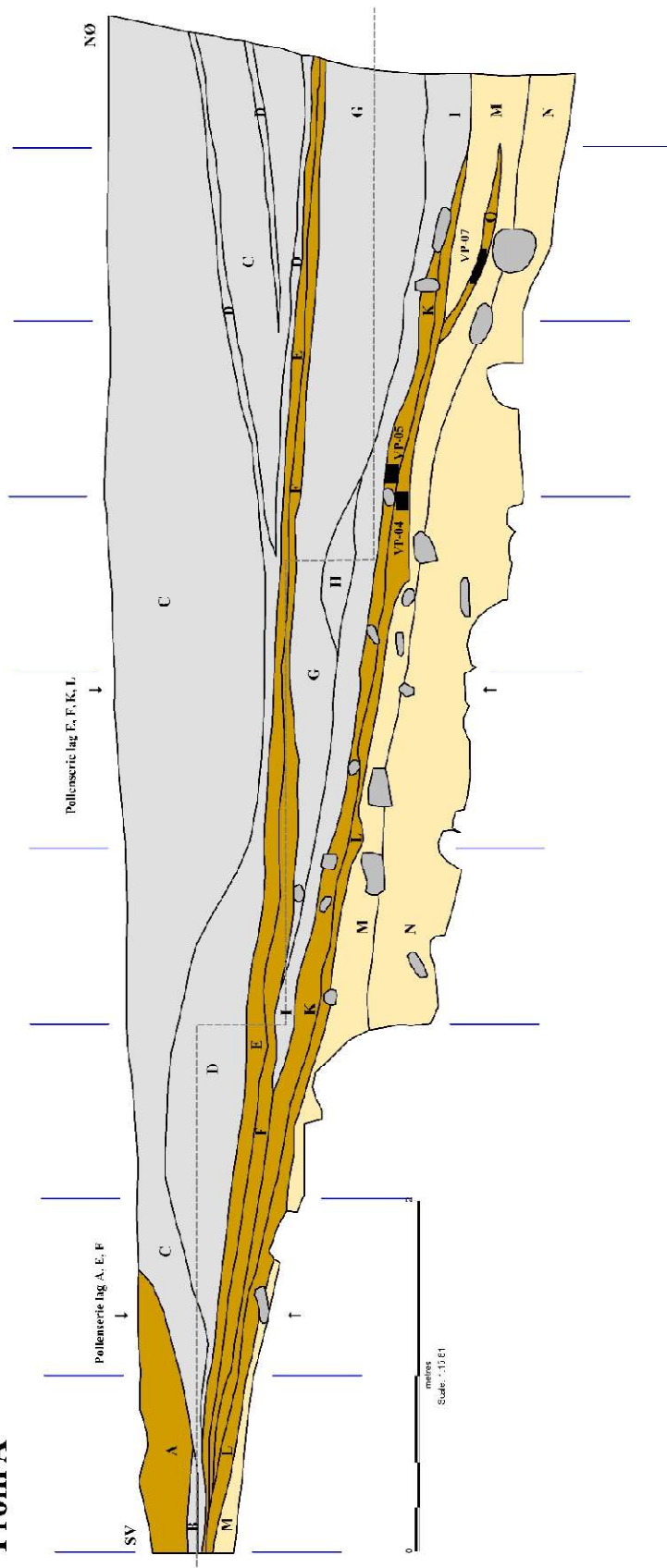

Fig. 30. Tegning af profilgrøft B. Orangebrun farve viser dyrkningslag, grå farve erosionslag og gult lag er undergrund. Sten er vist med mørk grå farve og trækulprøver med sort farve. Grafik Søren Diinhoff.

I profilgrøften blev den vestre side oprenset og dokumenteret i fuld længde (fig. 30). Her skal man huske at den recente dyrkningsjord er maskinelt aftørvet over de registrerede lag. Kendetegnende for profilen er to horisonter med mulige dyrkningslag (lag E-F og K-L) adskilt af grå vandafsatte grusede sandlag. Profilen viser en første opdyrkning i bund ved lagene K og L. De er på et tidspunkt blevet overlejret af grå erosionsmasse (lag G, H, I) Derefter er dyrkning genoptaget med lagene E og F, men også disse er endt under erosionslag (lag C og D).

Oprindeligt var terrænet mere skrånende. Det ses ved undergrundslagene M og N. Marken har hældet mere markant ned mod nord og det kan tænkes at elvlejet dengang var nærmere end det er idag. Det er specielt de vandafsatte erosionslag som har opbygget grå grusmasser på feltes lavere dele, således det efterhånden har fået et mere plan udseende, kun let skrånende ned mod elven.

Fyld/materialer

Lag A: Brungrå sandet dyrkningsjord med lidt trækul. Det er mørkest i toppen med en lysere horisont i bund.

Lag B: Gulbrun sandet fyld som er let brunspættet. Der er ikke synligt trækul.

Lag C: Grå gruset fylde uden trækul. Elveafsat lag.

Lag D: Grå vandafsat sandlag.

Lag E: Brun sandet dyrkningsjord ispættet rødbrændt sand, trækul og gule sandpletter.

Lag F: Gråbrun sandet trækulholdig fyld, stedvist ispættet en lysere fyld. Grænsen mod lag K er delvist flydende.

Lag G: Laget er det samme som lag C.

Lag H: Grå vandaflejret sand med horisontale lyse og mørkere striber.

Lag I: Gulbrunt sand stribet i grå til gule nuancer. Kun lidt trækul.

Lag K: Brun til gulbrun sandet spættet dyrkningslag med trækul.

Lag L: Gråbrun spættet sandet fyld med noget trækul.

Lag M: Gul vandaflejret sand.

Lag N: Gulorange undergrundsgrus.

Lag O: Gråbrun sandet horisont med trækul. Kan være vandaflejret.

Fund

Der blev ikke gjort fund fra profilens lag.

Tolkning og datering

Lagene i profil A viser tydeligt et par dyrkningshorisonter som begge er blevet overlejret med tykke erosionslag. De er nok vandafsatte og skyldes sandsynligvis gentagne oversvømmelser fra Lærdalselven. Det er kendt fra historisk tid at smeltende is kunne danne spærringer for vandstrømmen

i Lærdalselven. Bag isspæringer ville vandmasser bygge sig op og når de endelig brød gennem, så kunne de medføre store oversvømmelser. Vandet kunne finde vej gennem nye elvlejer. Jord og gruslag ville blive rodet op og ført med vandet nedover for at lejre sig, hvor strømmen var mere rolig. Her på Løsletten, bag elvens sving, ville grusmasser lejre sig. Det er netop det vi ser.

Der blev udtaget tre trækulprøver fra profilen. Af disse blev det nederste lag L dateret ved prøven VP-04 (fig. 30). Den opnåede en datering til ældre bronzealder T-15331; 3015 ± 90 BP. Det er en interessant datering idet den genspejler dateringer opnået for bronzealder bosætningen og markerne på nabolokaliteten Fremre Øygarden (fig. 4). Man skal formodentlig forstå, i det mindste marklagene K og L som drevet fra den bosætning.

Denne første dyrkning oversvømmes og dækkes af gruslag på et tidspunkt. Man genoptager dyrkningen på et tidspunkt med lagene E og F. De er ikke daterede i profil A, men de kan meget vel modsvare lag 3 i profil B som blev dateret til romersk jernalder (T-15330; 1720 ± 70 BP).

I afsnittet herunder som beskriver profil B gøres der rede for hvorledes jordlag og stratigrafi i de to profiler kan korreleres (tabel 3).

Desværre så måtte undersøgelsen af lokalitet 91 på Løsletten nedprioriteres til fordel for nabolokaliteten 92 på Fremre Øygarden. Det betød, at der ikke blev gennemført botaniske undersøgelser af de pollenprøver, som i to serier var udtaget fra profilen. Det er således uklart hvilken form for jordbrug vi ser her. Vi kan ikke således afgøre om her var planteavl eller græsgange.

Foto

Film 01; 24-25

Film 02; 10-11

Film 03; 01-10

Tegninger

Plan- og profiltegning nr. 05

Plan- og profiltegning nr. 06

Videnskabelige prøver

Der blev udtaget to pollenserier fra profilen. To meter fra sydenden af profilen blev pollenserie 1 med prøver fra lagene A, E og F udtaget og fem meter oppe blev serie 2 udtaget fra lagene E, F, K og L taget. Ingen af disse er analyserede.

Der blev udtaget tre radiologiske prøver fra profilen. En af disse VP-04 fra det trækulholdige bundlag lag L blev dateret til ældre bronzealder (TRa-15331; 3015 ± 90 BP).

Prøve nr	Struktur	Prøve	BP	±	1-Sigma BP	2-Sigma BP
Pollens. 1	Profil A					
Pollens. 2	Profil A					
VP-04	Profil A Lag L	T-15331	3015	90		
VP-05	Profil A Lag K					
VP-07	Profil A Lag O					

Tabel 2. Videnskabelig prøver udtaget fra profil A. Sigma dateringer er udregnet jf. Oxcal.

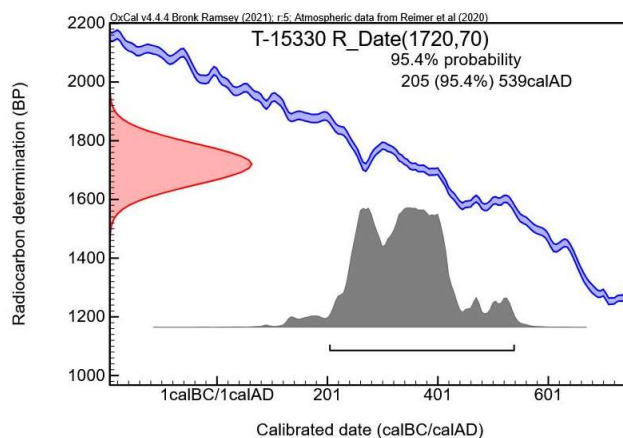

Fig 31. Datering T-15330 fra profil A lag L. Grafik ORAU - AxCal.

Profil B

Lokalisering

Den 8,5 meter lange og 2,5 meter brede profilgrøft B blev trukket nord – syd ned langs den vestlige afgrænsning af felt 1 (fig. 9). Det var fra den sydlige feltkant til omtrent midt på feltet. Lidt forskudt mod vest fra profilgrøft B dækker de to grøfter nogenlunde feltets længde nord-syd.

Fig. 32. Den sydlige del af profilgrøft B med profil B set mod sydvest. Foto UiB.

Profilgrøft A havde vist et par horisonter med dyrkningslag adskilt af vandafsatte erosionsmasser. Det var på udgravningsfelt 1 nordlige del. Mod syd kunne der ses mørke fyldskifter efter forhistoriske strukturer i den gulorange undergrund. Vi valgte at trække og dokumentere en profilgrøft ned over feltets sydlige del. I vestsiden af denne blev profil B registreret.

Der var tydeligvis tale om en anden stratigrafisk situation her. De vandafsatte erosionslag afgrænsede sig til den nordlige del af feltet. Her var en mere plan flade og måske derfor var strukturer lokaliseret i dette område på den mere jævne aktivitetsflade.

Fig. 33. Den nordlige del af profilgrøft B med profil B set mod nordvest Foto UiB.

Under det øverste moderne dyrkningslag 1 og 11 er oprenset et par horisonter med dyrkning adskilt af erosionslag. Lag 3 og 8 er et par dyrkningslag adskilt af det gule sand erosionslag 10. De repræsenterer to adskilte dyrkningshorisonter. Det er ikke muligt at afgøre hvilken af de to, som lag 7 tilhører.

Med en vis forsigtighed kan man foreslå at den øverste dyrkning lag 3 i profil B modsvarer lagene E og F i profil A og at lag 8 i profil B svarer til lagene K og L i profil A. Det gule sand erosionslag 10 i profil B svarer da til de grå grusede erosionslag G, H og I i profil A og lagene 2 og 12 i profil B kan da være samme som gruslagene C og D i profil A. Erosionslagene imellem de to horisonter er ikke identiske i farve og indhold, men det kan skyldes at finere sandpartikler blev aflejret på den højere flade mod syd, mens tyngere grusmasser sank til bund nedad skråningen på norddelen. **Tabel 2** herunder forklarer med en vis sandsynlighed relationen imellem profilernes jordlag og dateringer.

Profil B

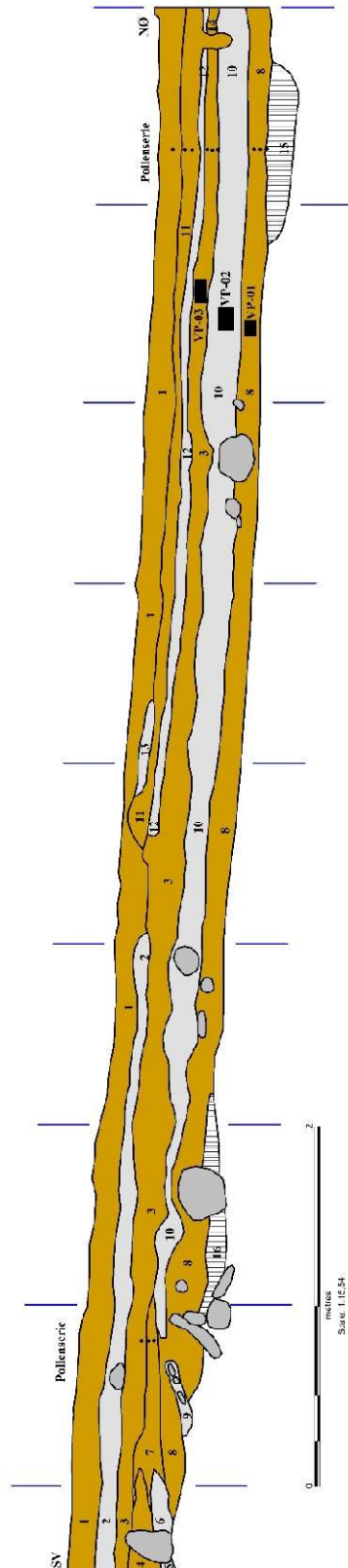

Fig 34. Tegning af profilgrøft A. Orangebrun farve viser dyrkningslag, grå farve er erosionslag. Sten er vist med mørk grå farve. Udtagne pollenprøver vises med sort cirkel og trækulprøver med sort kasse. De to sribede områder lag 15 og 16 tilsvarer strukturene A1 og A2. Grafik Søren Diinhoff.

Profil B

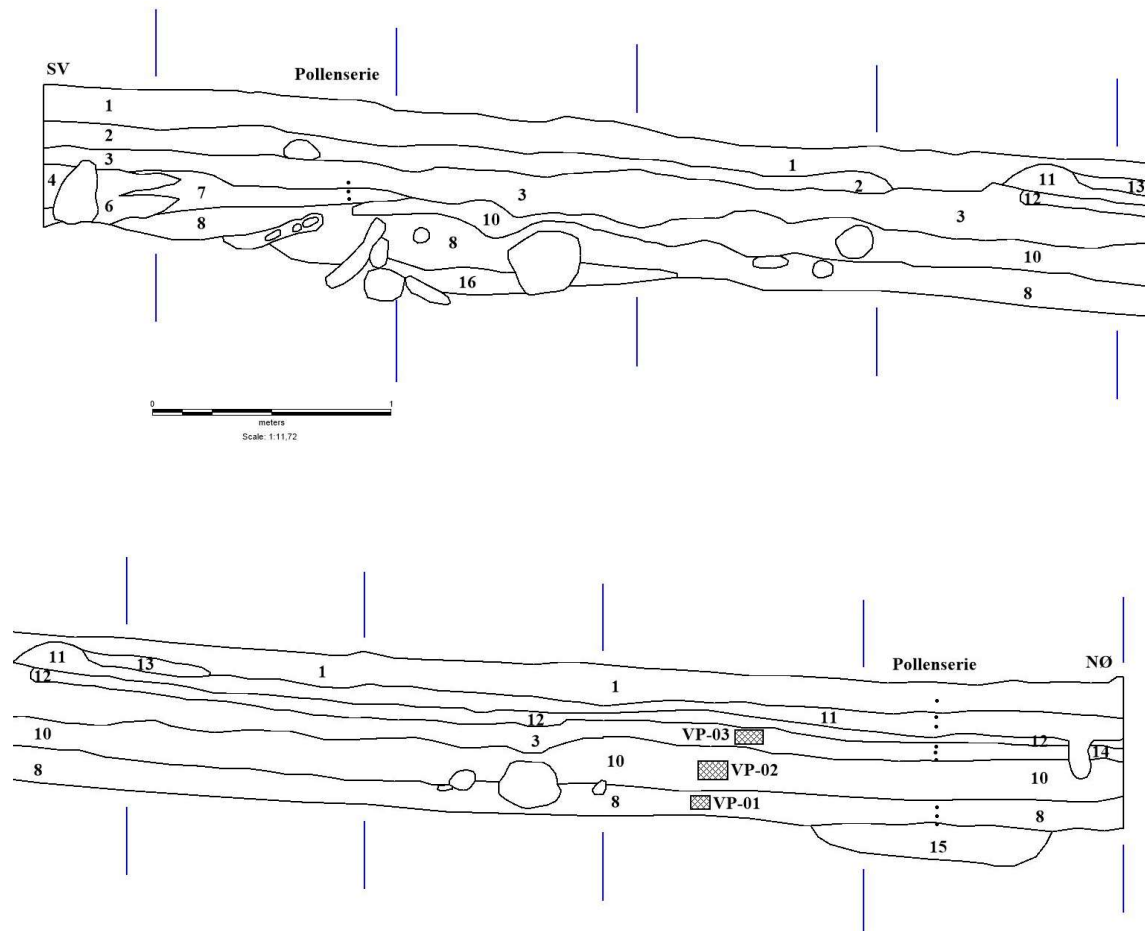

Fig 35. De to tegninger viser samme profil B som figur 31, men for syns skyld i lidt større skala.
Grafik Søren Diinhoff.

Fyld/materialer

- Lag 1: Moderne dyrkningslag. Mørk brun organisk lag.
- Lag 2: Rødbrun grusholdig sandet fyld.
- Lag 3: Brun fed sandholdig fyld med spredt trækul. Forhistorisk dyrkningslag I.
- Lag 4: Lys brun organisk sand med trækul. Samme som lag 7.
- Lag 5: Gulbrun sand. Samme som lag 6.
- Lag 6: Gulbrun sand. Samme som lag 5.
- Lag 7: Lys brun organisk sand med trækul. Forhistorisk dyrkningslag II.
- Lag 8: Brunsort organisk sand med trækul. Stenholdigt. Forhistorisk dyrkningslag III.
- Lag 9: Gul sand og silt. Svarer til lag 10.

- Lag 10: Gul sand og silt. Svarer til lag 9.
- Lag 11: Gråbrun organisk sand. Mulig del af et forhistorisk dyrkningslag.
- Lag 12: Gul sandet silt.
- Lag 13: Rødbrun grusholdigt sand.
- Lag 14: Beun fed sandholdig organisk fyld med spredt trækul. Forhistorisk dyrkningslag IV.
- Lag 15: Ildsted A1 med sort trækulholdig sand,
- Lag 16: Ildsted A2 med sort trækulholdig sand og pletter af rødbrændt sand,

Fund

Der blev ikke gjort fund i profilens lag.

Tolkning og datering

Det er med en vis sandsynlighed muligt at korrelere stratigrafi og dateringer mellem de to profiler. Vi ser i profil B de samme to dyrkningshorisonter som kunne beskrives mere tydeligt i profil A.

Lag/Profil	Profil A	Profil B	Datering
Erosion II	C-D	2-12	
Dyrkning B	E-F	3 (7)	Romertid
Erosion I	G-H-I	10	
Dyrkning A	K-L	(7) 8	Tidlig bronzealder
Undergrund	M-N	-	

Tabel 3. Korrelationstabel som redegør for mulig relation imellem de to profilers stratigrafi og datering.

De er dækket af samme erosionsmasser omend terrænhældningen har betydet at kun finkornet sand er aflejret på den højere skråning i syd imens tungere grusmasser er aflejret mod nord. Med denne erkendelse er det muligt at datere på tværs af profiler. I profil A blev den nederste dyrkning i lag L dateret til ældre bronzealder (TRa-15331; 3015 ± 90 BP). Det må da betyde at den tilsvarende dyrkningshorisont A med lag 8 i profil B kan have tilsvarende alder. I profil B er lag 3 dateret til romersk jernalder (TRa-15330; 1720 ± 70 BP) og det må betyde at tilsvarende lag E-F fra dyrkningshorisont B i profil A må dateres til den samme tid.

Foto

Film 01; 16-23

Film 02; 07-08, 18-24

Film 03; 21-24

Tegninger

Plan- og profiltegning nr. 01

Videnskabelige prøver

Omtrent halvanden meter oppe langsprofilen fra syd blev pollenserie 3 udtaget fra lagene 3 og 7. Pollenserie 4 blev udtaget otte meter oppe fra lagene 1, 11 og 3. Ingen af disse botaniske prøver er analyserede.

Fra bundlagene 8 og 10 og lag 3 blev der udtaget trækulprøver. Fra lag 3 blev prøven VP-03 analyseret og den kunne dateres til yngre romersk jernalder (TRa-15330; 1720 ± 70 BP).

1-Sigma BP	2-Sigma BP	Prøve nr	Struktur	Materiale	Prøve	BP	±
		VP-01	Profil B Lag 8				
		VP-02	Profil B Lag 10				
		VP-03	Profil B Lag 3		T-15330	1720	70
		Pollens. 3					
		Pollens. 4					

Tabel 4. Videnskabelig prøver udtaget fra profil A.

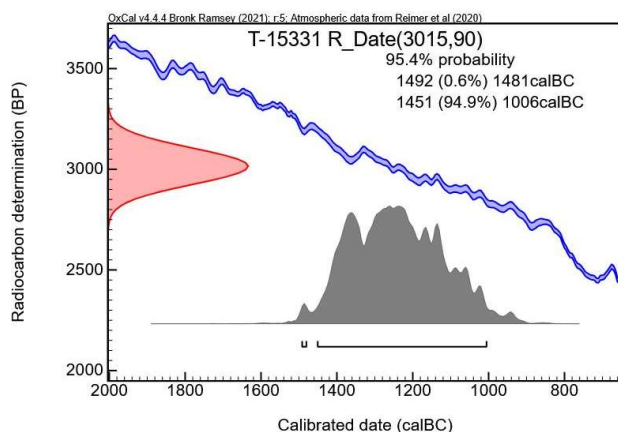

Fig 36. Datering T-15331 fra profil B lag 3. Grafik ORAU - AxCAL.

Husmandsplads

Lokalisering

Sydligt på lokaliteten blev der observeret et let hævet område med flere sten end i området rundt. Vi fik fortalt af en lokalhistoriker, at her lå et husmandssted som var fraflyttet i årene efter 1860. Familien der havde udvandret til Amerika.

Som beskrevet i rapportens indledning, så havde vi instruks fra Riksantikvaren at kun kulturminder ældre end AD 1537 kunne undersøges jævnfør kulturmindeovens bestemmelser som beskrevet i afsnittet derom på side 3. Vi valgte dog at afdække dele af hustuften og dokumentere arbejdet med indmåling og foto. Indmålingsdata forsvandt desværre på den defekte harddisk, men foto findes, dog Dias som ikke kan importeres i dette dokument.

På Heibergske samlinger ved Kaupanger er der opført en række historiske bygninger rundt museet. En af disse modsvarer det husmandssted vi udgravede ved Løsletten. Pladsen skal ikke beskrives nærmere her idet bygningen er efterreformatorisk.

Foto

Film 01; 07-10

Film 03; 11-14

FOTOLISTE

Foto	Felt	Sruktur	Type	Mod	Bemærk	Filmtype	Check
01-01	lok 91		o	nv	felt før udgravning	dias	Yes
01-04	lok 91		o	sv	felt før udgravning	dias	Yes
01-05	lok 91		o	sø	felt langs vej afrenset	dias	Yes
01-06	lok 91		o	nv	første aftørvede sektion	digi	Yes
01-07	lok 91		f	nø	røys 1-2 før udgravning	dias	Yes
01-08	lok 91		f	nø	røys 1-2 før udgravning	dias	Yes
01-09	lok 91		f	nø	røys 1-2 med halvdel afdækket	dias	Yes
01-10	lok 91		f	sø	røys 1-2 med halvdel afdækket	dias	Yes
01-11	lok 91		o	nø	aftørvet felt	dias	Yes
01-12	lok 91		o	nv	aftørvet felt	dias	Yes
01-16	lok 91		p	nv	profil B øverste åker	dias	Yes
01-17	lok 91		p	nv	profil B øverste åker	dias	Yes
01-18	lok 91		p	v	profil B øverste åker detalje	digi	Yes
01-19	lok 91		p	v	profil B øverste åker detalje	dias	Yes
01-20	lok 91		p	v	profil B øverste åker detalje	dias	Yes
01-21	lok 91		p	nv	profil B nederste åker	dias	Yes
01-22	lok 91		p	nv	profil B nederste åker	dias	Yes
01-23	lok 91		p	sv	profil B nederste åker	dias	Yes
01-24	lok 91		p	nø	prøvestik ved profil A 77-100 cm nede	dias	Yes
01-25	lok 91		p	sv	profil A oprenset	dias	Yes

Foto	Felt	Sstruktur	Type	Mod	Bemærk	Filmtype	Check
02-03	lok 91		o	nv	felt før udgravning	digi	Yes
02-04	lok 91		o	sø	felt før udgravning	digi	Yes
02-05	lok 91		o	nv	ørste aftørvede sektion	digi	Yes
02-06	lok 91		o	nv	centralt felt oprenset	digi	Yes
02-07	lok 91		p	nv	profil B nederste del	digi	Yes
02-08	lok 91		p	nv	profil B nederste del	digi	Yes
02-09	lok 91		p	nø	prøvestik ved profil A 77-100 cm	digi	Yes
02-10	lok 91		p	nv	profil A oprenset	digi	Yes
02-11	lok 91		p	sv	profil A oprenset	digi	Yes
02-18	lok 91		p	nv	profil B oprenset	digi	Yes
02-19	lok 91		p	v	profil B oprenset detalje	digi	Yes
02-20	lok 91		p	v	profil B oprenset detalje	digi	Yes
02-21	lok 91		p	v	profil B oprenset detalje	digi	Yes
02-22	lok 91		p	v	profil B oprenset detalje	digi	Yes
02-23	lok 91		p	v	profil B oprenset detalje	digi	Yes
02-24	lok 91	1	p	v	profil B oprenset detalje	digi	No
02-25	lok 91	2	f	sv		digi	Yes
02-26	lok 91	1	f	sv	struktur inder 1	digi	No
02-28	lok 91	1	p	nv		digi	Yes
02-29	lok 91	1	p	sv		digi	Yes
02-30	lok 91	2	p	nv		digi	Yes
02-31	lok 91	2	p	sv		digi	Yes
02-32	lok 91	7	f	nv	må være lok 91	digi	Yes
02-33	lok 91	8	f	sv	må være lok 91	digi	Yes
02-34	lok 91	7	p	sø	må være lok 91	digi	Yes
02-35	lok 91	8	p	s	må være lok 91	digi	Yes
02-36	lok 91	5	f	s	må være lok 91	digi	Yes

Foto	Felt	Sstruktur	Type	Mod	Bemærk	Filmtype	Check
03-01	lok 91		p	nv	profil A oprenset	dias	Yes
03-02	lok 91		p	sv	profil A nærfoto	dias	Yes
03-03	lok 91		p	v	profil A nærfoto	dias	Yes
03-04	lok 91		p	v	profil A nærfoto	dias	Yes
03-05	lok 91		p	v	profil A nærfoto	dias	Yes
03-06	lok 91		p	v	profil A nærfoto	dias	Yes
03-07	lok 91		p	v	profil A nærfoto	dias	Yes
03-08	lok 91		p	v	profil A nærfoto	dias	Yes
03-09	lok 91		p	v	profil A nærfoto	dias	Yes
03-10	lok 91		p	v	profil A nærfoto	dias	Yes
03-11	lok 91		f	nø	hustuft oprenset	dias	Yes
03-12	lok 91		f	nø	hustuft oprenset	dias	Yes
03-13	lok 91		f	nø	hustuft oprenset	dias	Yes
03-14	lok 91		f	v	hustuft oprenset	dias	Yes
03-21	lok 91		p	sv	profil B	dias	Yes
03-22	lok 91		p	nv	profil B	dias	Yes
03-23	lok 91		p	sv	profil B detalje	dias	Yes
03-24	lok 91		p	sv	profil B detalje	dias	Yes

Foto	Felt	Sruktur	Type	Mod	Bemærk	Filmtype	Check
04-01	lok 91		p	nv	profil B	dias	Yes
04-02	lok 91		p	nv	profil B	dias	Yes
04-03	lok 91		p	nv	profil B	dias	Yes
04-04	lok 91		p	nv	profil B	dias	Yes
04-05	lok 91		p	nv	profil B	dias	Yes
04-06	lok 91		p	nv	profil B	dias	Yes
04-07	lok 91		p	nv	profil B	dias	Yes
04-08	lok 91		p	nv	profil B	dias	Yes
04-09	lok 91		p	nv	profil B	dias	Yes
04-10	lok 91		p	nv	profil B	dias	Yes
04-11	lok 91		p	nv	profil B	dias	Yes
04-12	lok 91		p	nv	profil B	dias	Yes

Foto	Felt	Sstruktur	Type	Mod	Bemærk	Filmtype	Check
05-04	lok 91	4	f	sv		digi	Yes
05-05	lok 91	4	p	sv	i	digi	Yes

